

Syng et maleri

Kan man se en lyd eller høre et billede? Kan man syng et maleri? Måske. Det er i hvert tilfælde, hvad publikum ved flere lejligheder er blevet opfordret til på Esbjerg Kunstmuseum, som siden år 2000 har samarbejdet med Den Ny Opera i Esbjerg om at finde nye indgange til bl.a. moderne kunst.

MARTIN GULDBERG

Esbjerg Kunstmuseum og Den Ny Opera har gennem en årrække samarbejdet om at udvikle nye veje til formidling af moderne kunst. Grundidéen i disse eksperimenter, har været en sammenstilling af på den ene side sang og musik og malerier og skulpturer på den anden side ud fra den tanke, at en gensidig påvirkning mellem de to kunstarter vil åbne den lyttende beskuers oplevelses- og opmærksomhedsfelt. Håbet har været, at kunstoplevelsen, som følge af interaktionen mellem de to former for sansestimuli, ville blive dybere og omfatte mere end blot summen af de samspillende kunstværker.

De første projekter bestod i en sammenstilling af arier og lieder med værker fra Esbjerg Kunstmuseums samling. Rammerne for den almindelige udstillings- og koncertform blev brudt på den måde, at vi på forhånd valgte nogle arier og lieder, som skulle opføres foran bestemte ophængte værker på Esbjerg Kunstmuseum. Det var en pointe, at der ikke var nogen forudgående forklaring af, hvad der skulle ske, ligesom publikum ikke fik noget program udleveret før arrangementet. Publikum mødte op, og to sangere og en pianist opførte de udvalgte musikstykker foran de udvalgte værker. Da værkerne hang forskellige steder i museets lokaler, måtte de medvirkende og publikum bevæge sig rundt fra værk til værk. Et klaver blev skubbet med rundt på museet og hen ved siden af det næste billedkunstværk i programmet. Der blev stadig ikke givet nogen verbale forklaringer. Udover det, der blev sunget, blev alt afviklet uden ord, og publikum fulgte af sig selv med rundt på museet. Først efter den sidste fremførelse af kombinationen musikstykke / billedkunst blev et programblad for arrangementet udleveret.

Af programmet kunne publikum så se hvilke musikstykker, de havde hørt foran hvilke af Esbjerg Kunstmuseums værker.

Disse første projekter var succesfulde i den forstand, at publikum følte, de fik en ny oplevelse af navnlig billedkunsten, men også af musikken. Den del af publikum, som ikke kendte til museets samling og kun i ringe grad havde beskæftiget sig med moderne billedkunst, gav udtryk for, at musikken åbnede til en oplevelse af maleriet eller skulpturen. Stemningen i musikken blev en dør ind til billedet. Herudover har det nok også spillet en rolle, at beskueren tidsmæssigt blev fastholdt ved billedet lige så længe, som det valgte musikstykke varede. Det sidste medfører i sig selv oftest en mere intens indlevelse i billedet.

Den del af publikum, som allerede kendte nogle af de værker, de nu oplevede sammen med musikken, gav udtryk for, at nye dimensioner i billedet afslørede sig for dem, når de oplevede billede og musik i kombination. Kombinationen af musikstykke og kunstværk var valgt ud fra forskellige kriterier. I nogle tilfælde var værkerne sat sammen, fordi vi vurderede, at de stemningsmæssigt supplerede hinanden. I andre tilfælde havde vi bevidst valgt at lade musik og billede stå i kontrast til hinanden i den forstand, at vi vurderede, at de valgte værker var stemningsmæssigt forskellige, og at kontrasten imellem dem ville fremhæve de to værkers iboende grundstemning. Publikum var ikke i alle tilfælde enige i de valgte sammenstillinger af værkerne. Dette medførte efter arrangementet en livlig diskussion blandt publikum og mellem publikum og de udøvende. Denne ivrighed efter at diskutere oplevelsen vurderer vi som et godt tegn, idet den understreger, at publikum dels virkelig har haft en oplevelse undervejs, og dels at denne har affødt en personlig stillingtagen og mening om værkerne og dermed et personligt forhold til disse.

I et andet projekt, kaldet *Så du lyden?*, lod vi publikum få en mere aktiv indflydelse på forløbet af udstillings-koncerten. På forhånd havde vi valgt 20 værker fra Esbjerg Kunstmuseums samling og kombineret disse med 20 musikstykker. Ved arrangementets start fik publikum udleveret et program, hvor 10 af musikstykkerne var angivet, men uden information om, hvilket værk fra samlingen, det enkelte musikstykke var kombineret med. I programmet var også angivet 10 værker fra samlingen, der korresponderede med de 10 musikstykker, som ikke var angivet i programmet. Publikum blev nu

opfordret til efter eget valg at bede om at »se et musikstykke« eller at »høre et stykke billedkunst«. Med andre ord gik koncert-udstillingen ikke i gang, før publikum engagerede sig selv aktivt ved at ønske et punkt fra programmet.

Ønskede publikum et bestemt stykke musik fra programbladet, blev dette fremført af en pianist og de tre medvirkende sangere, samtidig med at det værk, vi på forhånd havde valgt at kombinere musikstykket med, blev sat frem foran publikum på et staffeli eller, når det gjaldt skulpturer, på et podium. Omvendt kunne publikum vælge et af de kunstværker, der var nævnt i programmet, hvorefter de kunne betragte det valgte værk og samtidig hermed lytte til det stykke musik, vi havde valgt at spille sammen med det pågældende værk.

Vi havde bevidst valgt for mange værker, således at publikum ikke kunne nå at se og høre alle programpunkterne i løbet af den tid, der var afsat til arrangementet. Herved fik publikums valg ikke kun indflydelse på rækkefølgen af værker i udstillings-koncerten, men også på indholdet. I øvrigt var et enkelt af musikstykkerne en fællessang, således at publikum ikke kun var aktive som lyttere, beskuere og »programlæggere«, men også selv måtte udfolde sig musikalsk.

Som et kuriosum havde vi herudover bedt kokken fra *Restaurant Kunstpavillonen*, der ligger i forbindelse med Esbjerg Kunstmuseum, om at kreere en middag inspireret af idéen og værkerne i vores udstillings-koncert. Publikum havde således mulighed for også at få stimuleret de kulinariske sanser efter koncert-udstillingen.

Så du lyden? blev en stor succes. Igen udviste publikum et stærk engagement i såvel den moderne kunst som i musikken. Og endnu engang havde publikum lyst til at diskutere vore valg af kombinationer af musik og billedkunst, ligesom flere gav udtryk for, at netop kombinationen af de to kunstarter havde åbnet op for, noget de ikke tidligere havde oplevet; specielt billedkunsten havde åbnet sig på denne måde.

Det sidste skud på stammen af nye ideer til formidling af moderne kunst er projektet *Syng et maleri*. Her var vores målgruppe i første omgang børn i alderen cirka 5-8 år. Som titlen afslører, var vores tanke, at børnene skulle prøve lydligt at give udtryk for den følelsesmæssige oplevelse, de måtte have af udvalgte malerier. Første del af arrangementet afvikledes i et lokale, hvor de malerier, vi efterfølgende skulle arbejde med, ikke kunne ses. Her lavede

vi en form for »opvarmning« med henblik på at få børnene til at føle sig trygge og for at bringe dem i kontakt med deres stemme, krop og følelser. Børnene blev opfordret til med stemmen at udtrykke glæde. I en legende form gav vi dem nogle billeder, som de kunne tage udgangspunkt i, fx »det er en dejlig solskinsdag, I er på vej hjem for at spise boller og drikke kakao, og I er mægtig glade – hvordan lyder det, når man er glad på denne måde?«. Børnene trallede, nynnede og sang lystigt. Vi prøvede samtidig hermed at bevæge os, som om vi gik hjemad med den dejlige kakao i vente, så også kropslig udfoldelse blev involveret. Når følelsen af glæde var etableret og havde fundet både et kropsligt, bevægelsesmæssigt udtryk og et lydligt udtryk, spurgte vi børnene, hvor de mærkede glæden i kroppen, og hvordan den følte. Herefter bad vi dem holde på det sted, hvor glæden følte (oftest i maven), samtidig med at de sang og bevægede sig. Sluttelig spurgte vi dem om, hvilken farve glæden havde. Her var svarene noget mere varierende indenfor samme gruppe, men hvert enkelt barn blev opfordret til at holde fast i sin »egen« farve, samtidig med at vi igen sang og bevægede os.

Efter etableringen af følelsen »glæde« søgte vi på lignende måde at få etableret følelsen »sorg« og efter denne følelsen »vrede«; hver gang kombineret med et lydligt udtryk for følelsen og med et karakteristisk bevægelsesmønster samt sluttelig en farve efter eget valg. Da kontakten til alle tre grundfølelser var etableret, skiftede vi mere brat imellem dem, således at vi gik direkte fra at udtrykke fx vrede til at udtrykke glæde og derfra til sorg osv.

Efter opvarmningen gik vi ind til det første maleri, som skulle synges. Børnene blev placeret foran maleriet, og uden yderligere forklaring bad vi dem nu synge forskellige dele af maleriet, som vi pegede på. Vi brugte ingen karakteriserende udtryk om maleriet udover: »det som er hernede«, »den øverste del af maleriet« etc. Når børnene syntes, at noget så dystert ud, lavede de af sig selv dystre eller klagende lyde. Når de oplevede, at en figuration eller en farve i billedet så mere lys og munter ud, lavede de efter eget valg mere muntre lyde og så fremdeles.

Når de enkelte dele af et maleri havde fået et lydligt udtryk, delte vi børnene ind i grupper, som så skulle »synge« de enkelte dele af maleriet på samme tid for herigennem i en art »flerstemmighed« at skabe billedets samlede »lyd«. Børnene var særdeles ivrige efter at få lov til at synge alle dele af maleriet i dette samlede slutresultat, hvilket medførte, at vi som

regel måtte gentage denne del af seancen lige så mange gange, som der var undergrupper af børn/delelementer i maleriet.

Der var en overraskende overensstemmelse i de lydlige udtryk, som forskellige grupper af børn valgte til de samme billeder. Projektet blev gennemført med 14 forskellige grupper af børn, og både når det gælder de enkelte dele af de valgte malerier, og når det gælder den samlede »lyd« af billedet som helhed, klang det lydlige slutresultat forbavsende ens. Da projektet således var en stor succes, gentog vi det med grupper af børn i selskab med deres forældre, hvilket også fungerede godt. Sluttelig afprøvede vi konceptet på grupper af voksne uden børn, men her syntes opvarmningsdelen at overskride de medvirkendes blufærdighed, hvorfor vi udskiftede den ovenfor nævnte opvarmning med en fantasirejse, hvor de grundlæggende menneskelige følelser blev berørt. I denne form syntes det langt lettere for de voksne deltagere at gennemføre såvel opvarmning som den efterfølgende stemmegivende udfoldelse i forbindelse med malerierne.

Også i forbindelse med *Syng et maleri* synes det klart, at størstedelen af de deltagende børn og voksne gennem projektet har fået et dybere og mere personligt forhold til de malerier, der er blevet »sunget«. Effekten af projektet, *Syng et maleri*, er i øvrigt blevet undersøgt af kunstpsykologen Bjarne Sode Funch, som dels ved flere lejligheder har overværet gennemførelsen af arrangementet og efterfølgende lavet interviews med flere af de deltagende børn og voksne. Projektet er et led i Esbjerg Kunstmuseums årelange forskning i kunstoplevelsen og i formidlingen af moderne kunst.

De ovennævnte projekter har alle været succesfulde i den forstand, at det er lykkedes at få næsten alle deltagere til at indgå i et mere legende, følelsesmæssigt, oplevelsespræget og ikke-intellektuelt samspil med de kunstværker, de har været i kontakt med. Den personlige oplevelse, der herigennem er blevet aktualiseret i den enkelte deltager, opleves som berigende, og det enkelte værk har herigennem fået en mere personlig betydning for den enkelte. Rækken af projekter af denne art tænkes derfor fortsat, og Esbjerg Kunstmuseum og Den Ny Opera er allerede engageret i udviklingen af nye former for formidling af moderne kunst gennem samstilling med musik og sangligt udtryk.

Martin Guldberg er cand.phil. i Musikvidenskab og leder af Den Ny Opera.